

Fågelskydd Spillepeng 2016

Kenneth Bengtsson

Åren går och plötsligt insåg vi att Fågelskydd Spillepengs 20:e säsong var avklarad. Verksamheten drivs som ett samarbetsprojekt mellan SkOF och SYSAV (Sydskånes Avfallsaktiebolag) och arbetet följde i stort mönstret från föregående säsonger, med bevakningen av närområdets fågelliv och rehabilitering av skadade fåglar som våra främsta uppgifter. Det område som vi bevakar och som vi benämner Spillepeng är strandängarna, rekrea-tionsområdet och SYSAV:s verksamhetsområde.

Strandängarna

Ragnar Dyrlund Kristiansen, SYSAV:s man på Fågelskydd Spillepeng och ansvarig för skötsel-frågor i naturreservatet, avgick med pension från SYSAV 31 december 2015. Detta innebar också att hans tidigare insatser för såväl reservatet som Fågelskydd Spillepeng avslutades. Ytterligare en effekt av Ragnars avgång var att holkstillverkningen upphörde.

Fågelskydd Spillepeng tog, på fråga från länsstyrelsen, över tillsynen av reservatet. Detta åtagande har inget med de betande kreaturen att göra – dessa ansvarar djurägaren själv för. Vårt uppdrag är att, utöver sedvanliga inventeringar, se till området efter bästa förmåga och att rapportera missöden och övertramp till länsstyrelsen.

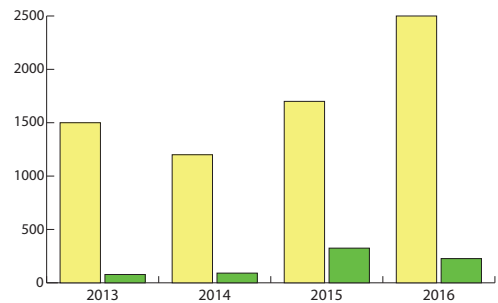
Årets kosläpp skedde 21 maj och det handlade om cirka 15 vuxna djur och 10 kalvar. En nyuppsatt reservatsskyld vid stranden i norra delen av området hade uppenbarligen stor effekt eftersom vi inte noterade en enda vandrare längs stranden under hela perioden då besöksförbud gäller.

Betesdjuren togs sedan vanligt hem i oktober och det kunde konstateras att djuren varit för få för ett fullgott bete. Den aktuella rasen betar inte heller så grovt som t.ex. Highland Cattle. Det finns emellertid åtskilligt med gäss som gärna hjälper till med betet under många av årets månader. Om det är bra eller dåligt eller kvittar lika finns det, föga överraskande, olika uppfattningar om. Vi kan inte uttala oss om gässens påverkan på gräskvaliteten, men vi är tämligen övertygade om att gåsbetet inte missgynnar de häckande vadarna.

Bevakning av fågellivet

Vår bevakning fokuserar på de allmänna arterna och vi missar sannolikt en del av de ovanligare. De rariteter vi bokfört var också tämligen få under året, nämligen gulnäbbad lira och rödhalsad gås i augusti, två ägretthägrar i september och oktober samt sex resp. fyra berglärkor i januari och december.

Vårt område får, liksom många andra strandängar, besök av åtskilliga gäss under stora delar av året, inte minst vitkindade gäss. Arten ökar från och med augusti och når oftast sin högsta numerär i oktober och november, ibland upp mot 10 000 individer. Under 2016 fick vi dock bara ihop 3 500 som mest och det var i oktober. Under vintrarna varierar antalet vitkindade gäss stort men från och med april brukar antalet vara tämligen stabilt. Denna grupp av gäss lämnar oss ganska exakt 15 maj varje år och kvar i juni finns endast ett mindre antal översomrare. I Figur 1 visas antalet stationära vitkindade gäss under april och juni åren 2013–2016. Effekten av bortflyttningen 15 maj märks tydligt.

Figur 1. Antalet stationära vitkindade gäss under april och juni åren 2013–2016. Gula staplar: april; gröna staplar: juni.

Vårens och sommarens fågelförekomst redovisas bäst i det följande stycket om häckfåglarna.

Oktober och delvis november bjöd på ett mycket rikt fågelliv. Under stora delar av perioden rådde lågvatten och det bjöd in många sjöfåglar. Utöver gässen, som varierade mellan ett fåtal och flera tusen grå- och vitkindade gäss, var simänderna rikligt representerade. Tyvärr var de ofta svårräknade eftersom de låg spridda i hela lågvattenområdet och ibland skymda bland alla gässen. Därtill fick en eller flera havsörnar ofta fart på buktens alla fåglar. Då var det bara att börja om från början med räkningen. Som ett minimum kan nämnas 800 blåsänder, 430

krickor, 200 av vardera sked- och gräsand, 70 stjärtänder, 500 storskarv, 450 sothöns, 900 tofsvipor och 200 knölsvanar. Plus alla gässen.

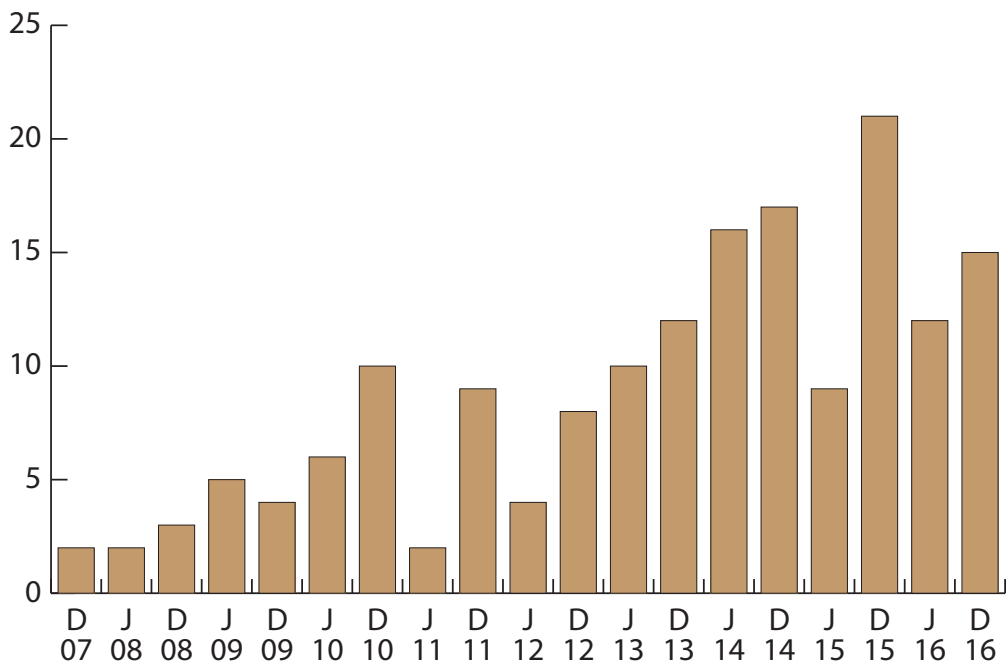
Före vintern 2007–2008 sågs storspovar inte arligen under vintermånaderna. Men från och med december 2007 har arten varit en ständig vintergäst och den trotsade också den hårda vintern 2010–2011, om än med blott ett fåtal individer i januari. 2016 innebar ingen förändring och som högst räknades tolv individer i januari och 15 i december. En annan hög storspovsnotering under året var 91 rastande 14 april (Figur 2).

Häckfågelinventering

Det blev ett överlag bra häckningsår i området. Totalt räknade vi in 49 arter som häckade eller gjorde häckningsförsök. Det var tre arter mer än 2015. Nya var ormvråk (misslyckad häckning) och steglits (lyckad häckning). En art återkom dessutom och det var överraskande nog sävsparven. Hur det gick för denna är dock okänt.

För vadarnas del gick det över förväntan. Tofsvipa och rödbena ökade med några par och de fick dessutom fram många ungar – fler än på många år. Skärfläckorna ruvade i fred trots att det fanns räv i närområdet, men kosläppet skedde några dagar för tidigt för deras del. Åtskilliga av de 17 parens bo trampades då sönder. Minst tre par kläckte och totalt blev det fem flygga ungar.

Knölsvanarna lyckades bättre än någonsin under modern tid och de tre paren som kläckte i området höll tio ungar av 15 kläckta tills de var vuxna. Tidigare år har flertalet ungar dött i späda ålder. Gräsänderna och småskrakarna hade också ett bra år. För den senare räknade vi in fem kullar och minst 30 flygga ungar. Sämre gick det däremot för grågässen. Vi noterade bara sex kläckta kullar och det var överraskande få. Och för ejdern kunde vi konstatera ett nytt bottenapp. Som mest sågs blott 33 ungar. Det ska jämföras med toppåret 2000 då vi räknade 474 ungar som mest. Ejderns tillbakagång behöver

Figur 2. Antalet övervintrande storspovar under januari och december åren 2007–2016.

Storspövspar ses numera årligen i området. Foto: Anders Åkesson.

inte bero på sämre förutsättningar hos oss. Fler-talet kullar kläcker på Saltholm och en del beger sig sedan österut mot Skånes kust. Sannolikt kläcker färre kullar på Saltholm idag och då blir det också färre som tar sig över till Spillepeng.

Backsvalorna var något färre (495 par) än under fjoråret (637 par), men resultatet blev desto bättre. Arten presenteras nedan i eget stycke.

TABELL 1. **De tio vanligaste märkarterna under 2016.**

Art	Antal	Kommentar
Talgoxe	133	varav 102 pull
Gräsand	76	varav 67 uppfödda
Blåmes	69	varav 20 pull
Pilfink	60	varav 49 pull
Grönfink	52	
Backsvala	46	
Råka	30	
Rödhake	26	
Kaja	26	
Ringduva	19	varav 18 uppfödda

För tättingarnas del har vi få uppgifter om häckningsframgångarna, men allt tyder på att säsongen var bra. Törnsångare, gransångare, skata och stare häckade med fler par än någonsin tidigare och andra, som näktergal, koltrast och svarthätta, tangerade toppnoteringen. Tättingarna på strandängarna går det däremot sämre för. Gulärlorna uteblev igen och för ängspiålkän hittade vi bara ett par. Glädjande var dock sävsparvens återkomst.

Ringmärkning på Spillepeng 2016

Lennarth Blomquist, vår nestor vad gäller ringmärkning, hade avslutat sin gärning inför årets insatser och vi kom därför inte upp i normala antal fåglar. Därtill kom att vår trut- och kråkfågelbur inte fungerade lika bra som vanligt. Det totala antalet märkta fåglar blev 653 varav 186 var pullmärkta och 162 märkta efter rehabilitering. Vår föga imponerande topplista visas i Tabell 1.

Ovanligt många tornfalkar togs om hand under året – inte mindre än 14 stycken. Foto: Anders Åkesson.

Återfynden rasar inte in precis och de flesta fick vi genom att hitta dem själv. Här ibland märks en 20- och en 19-årig råka, båda funna döda i närområdet, samt en uppfödd gräsandsunge från 2011 som hittades trafikdödad på Västkustvägen i april. Vi kontrollerade dessutom en hel del egna småfåglar, bland annat en numera minst 5-årig grönfink. Bland kontrollerna märks också den italienmärkta backsvala som vi berättar om i backsvalestycket.

Fynden förmedlade via RC innehöll bland annat en pilfink som hittades död vid Helsingborg (märkt 2009 men dödsår är osäkert) samt en i år uppfödd tornfalk som dog i centrala Tyskland under höstflyttningen.

Rehabilitering

Vi gjorde alltså vårt tjugonde verksamhetsår 2016. Totalt har vi under dessa år hanterat 5 491 fåglar varav 2 390 (44 %) kunnat återbördas till frihet. Mer än 10 % av dessa fåglar

hanterades under 2016 vilket blev ett rekordår i många avseende. Vi har aldrig gjort så många insatser förr (494). För månaderna januari (30), maj (47), juni (75), juli (98), augusti (68), november (25) och december (25) blev det också nya insatsrekord.

Av de 575 fåglarna vi hanterade under året kunde vi släppa 235 individer fria igen (41 %). Vi besvarade 2 238 telefonsamtal. Även det var det högsta antalet hittills under ett år.

Gräsänderna gav oss mycket jobb under året. Dels handlade det om flera onormalt tidiga kullar och dels handlade det om onormalt många innergårdskullar. Totalt hanterade vi 26 kullar varav 14 flyttades till några av stadens parker. Antalet ungar som fick födas upp eftersom mödrarna flög slutade på 67.

Under hösten antydde två fall av hökugglor i oktober att en uggelinvasion kunde stå för dörren. Men den inskränkte sig till just hökugglorna – några andra ugglor kom inte in under

hösten. Däremot fick vi in fler morkullor än normalt under hösten. Det handlade om totalt nio stycken plus några som var döda när vi kom fram. Förmodligen hade arten haft en bra häckningssäsong.

Det blir åtskilliga ärenden med knölsvanar inblandade varje år och 2016 var inget undantag. Ofta handlar det om förflyttning av nödländade individer men ibland om hela familjer på vandring. För andra året i rad flyttade vi en sådan familj från E6 söder om Malmö till stranden vid Klagshamn. Det hela skedde efter larm från polisen och de understödde också aktionen.

En annan minnesvärd svan var den unge som vi försökte adoptera till ett annat par i Segeåns yttre lopp. Adoptionen misslyckades men ungen överlevde på egen hand inne i ån och sågs fram till slutet av september. Då hade den tagit sig ut i mynningsområdet.

Året var späckat med uppdrag och att återge allt går inte. Vi avslutar med ett Facebookinlägg från 3 augusti. Det handlar om ett ytterst udda fall: ”Ett av dagens ärende var lika udda som trist och spektakulärt. Det handlade om en gråtrut som satt fast på taket till den gamla biblioteksbyggnaden i Malmö. Väl på plats förstod vi att vi behövde hjälp. Truten flaxade nämligen på 20 meters höjd! Men Räddningstjänsten i Malmö ställde upp både snabbt och effektivt. Med en av oss i liftkorgen plockades truten ned och det visade sig att den haft maximal otur. Den måste ha flugit på en uppåtstickande, i spetsen något böjd mast (förmodligen en åskledare) och spetsen hade träffat vingen precis mellan vingben och yttre sena. Fågeln fick alltså lyftas upp över spetsen på åskledaren för att befrias. Skadorna var tyvärr allt för allvarliga och fågeln gick inte att rädda. Men den slapp åtskilliga timmar av lidande”.

Gråtruten som spetsades på Malmö stadsbibliotek kunde flyga med högervingen men kom givetvis ingenstans. Det såg hemskt ut. Foto: Kenneth Bengtsson.

Holkstudie

Vi hade färre pilfinkspår i våra holkar än normalt. Totalt blev det 16 kullar fördelade på sju första-, sex andra- och tre tredjekullar. Antalet ungar blev 50 och medelkullen bestod av 3,1 ungar vilket är ganska normalt. Ett par stack ut och de fick fram 5+5+3 ungar. Den holken sitter där vi rör oss mest och följdaktligen oroar fåglarna oftast!

Talgoxe häckade i 17 holkar och där blev det 14 lyckade och tre misslyckade häckningar. Kullarna bestod av 4–10 ungar. Totalt blev det 98 ungar vilket ger ett snitt på sju ungar per lyckad häckning. Två par satsade på andrakullar men bara ett lyckades. Här blev det fem ungar.

Blåmes häckade i två holkar och här blev det 9+11 ungar. Stare häckade i åtta holkar och i de tre vi ringmärkte i var antalet ungar 4+5+6.

Statens vilt

Under året hanterade vi 27 fåglar tillhöriga denna kategori. En del kom in som vårdfall och andra hittades döda av oss eller allmänhet. Tornfalkarna dominerade stort med 19 individer varav sex kunde släppas efter vård. De övriga var röd glada (2), havsörn (2), kungsörn (1), hökuggla (2) och kungsfiskare (1). En glada och en hökuggla kunde släppas efter vård. Övriga kroppar skickades till Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm.

Backsvala

Branten skrapades i februari och såg bra ut i april. Skrapningen utfördes i cirka 80 graders lutning vilket visade sig vara bra. Årets första, åtta ex, sågs vid middagstid den 16 april. Det var ett kort besök. Antalet hål räknades 5 maj (425), 15 maj (631) och 3 juni (707). Det gav

När backsvaleungarna har lämnat bona ses de ofta sitta i stora flockar på området stängsel.

Foto: Kenneth Bengtsson.

495 häckande par (beräknat på 70 % beläggning). Minskningen av antalet häckande par sedan rekordåret 2014 (då 637 par) kan bero på ”konkurrens” från nyanlagda och framgångsrika branter i Lomma kommun. Från och med cirka 25 juni sågs många ungar i hålen och utflygningar skedde därefter successivt. Ett litet ras, cirka fem bon, drabbade branten 2 juli efter en del regnskurar och ytterligare små ras följde under en veckas tid. Totalt påverkades cirka 50 hål. Därefter var det rasfritt resten av säsongen och det blev mycket lyckade såväl första- som andrakullar. Predationen höll sig på låg nivå och räven uteblev helt. Mest handlade det om tornfalk och skata. Den 27 augusti fanns det stora ungar i minst sju hål, men sen gick det snabbt utför och de sista två individerna sågs 3 september. Ringmärkningen skedde i små doser och totalt blev det 13 ungar och 30 adulta. Vi gjorde också flera intressanta kontroller. En gällde en individ som vi själv märkte som unge 2012 och som nu alltså var fyra år gammal. Än intressantare var återfångsten av den italienmärkta backsvala som vi kontrollerade redan 2013. Den ringmärktes i norra Italien under vårflyttningen 2013 och har sannolikt häckat i vår brant även 2014 och 2015.

Svanstudie

Det brukar häcka ett halvdussin svanpar i bukten, antingen på reveln eller längs stranden. I år var det sju par som skred till häckning varav tre på reveln. Revelparen misslyckades av olika anledningar medan tre strandpar kläckte sina ägg. Vi gav inte dessa ungar något större hopp eftersom vi är vana vid hög ungdödlighet i buk-

ten, troligen p.g.a. brist på lämplig föda åt små svanungar. Men i år fanns det uppenbarligen gott om föda. Av totalt 15 kläckta ungar överlevde tio de första svåra dagarna och sen även hela uppväxten. Därtill kommer att ytterligare ett par med fyra ungar fördrev mycken av sin tid i vår bukt. Under sena delen av hösten kunde vi alltså räkna 14 vuxna ungsvanar, samtliga uppväxta i bukten. Betydligt sämre gick det för svanarna i Segeå och i åns mynning. Denna historia finns berättad i nummer fyra av *Anser* 2016.

Fågeldöd

Det konstaterades ingen onormal dödlighet under året. Den fågelinfluensa som drabbade fåglar i delar av Skåne och längs den svenska ostkusten under hösten fick således ingen märkbar spridning i vårt område under 2016. Men att några individer sannolikt drabbats påvisas av en ormvårk som hittades död vid Fågelstationen 23 december. Denna konstaterades ha burit på viruset H5N8. En annan form av dödlighet uppdagades 8 november. Då hittades sex gråtrutar, en havstrut, två skrattmåsar samt en av vardera grå- och vitkindad gås döda längs stranden intill deponin och samtliga mäsfluglar konstaterades ha varit påskjutna med stålhagel. Någon skydds jakt inom SYSAVs område sker inte så skotten måste ha avlossats utifrån. Vem som skjutit blev aldrig säkerställt.

Aktiva under året var Kenneth Bengtsson, Brita Berbig, Lennarth Blomquist, Patric Mårtensson, Arne Ohlsson och Anders Åkesson.

FÅGELSKYDD SPILLEPENG

Fågelskydd Spillepeng är ett samarbetsprojekt
mellan SkOF och SYSAV.

Vi nås på telefon 0702 661466 och vi har en hemsida
med tips och råd
– www.fagelskyddspillepeng.se

Vi har också en öppen Facebooksida som vi uppdaterar regelbundet.

Tre par starar häckade i holkarna på fågeltornet. Foto: Anders Åkesson.